Kultura ve starověkém Řecku

Malířství, sochařství, architektura, život ve starém Řecku

Malířství

- Pro archaické období je typický tzv. **geometrický styl**
- Později byly nádoby zdobeny i figurální výzdobou - této keramice se říkalo **černofigurová**
- Později vznikala keramika **červenofigurová**

- kromě maleb na keramice vytvářeli také **fresky** - nejstarší fresky se dochovaly na Krétě

Obr. 12
– Geometrický styl
Tato 1,5 metru vysoká amfora je zdobena geometrickými vzory.

Obr. 13
– Černofigurová keramika
Tato amfora zobrazuje bojovníka na válečném voze.

Obr. 14
– Červenofigurová keramika
Tato váza zobrazuje ženy s hudebními nástroji.

Obr. 11

– Freska z Paesta

Tato freska pochází z hrobky vybudované kolem roku 480 př. n. l. řeckými osadníky v jižní Itálii. Výjimečně dobře se v Paestu zachoval také Héřin chrám (→ Obr. 26)

Sochařství

- Nejstarší sochy z archaického období, jsou pravděpodobně inspirovány egyptským uměním
- Postupem doby však řecké sochařství dosáhlo téměř dokonalosti
    - **díla klasického období jsou často označována za nepřekročitelný vrchol sochařského umění**
- Sochy byly vytvářeny **z mramoru nebo bronzu** a bývaly barevné
- Námětem soch byly výjevy z mytologie, sportu, boje, ale i z každodenního života
- Nejznámějšími sochaři byli **Polykleitos, Praxiteles, Myrón**

Obr. 16 – *Diskobolos*
Mladík stojící v hlubokém předklonu se chystá k hodu diskem. Autorem byl sochař Myrón. Dílo se zachovalo pouze v kopiích.

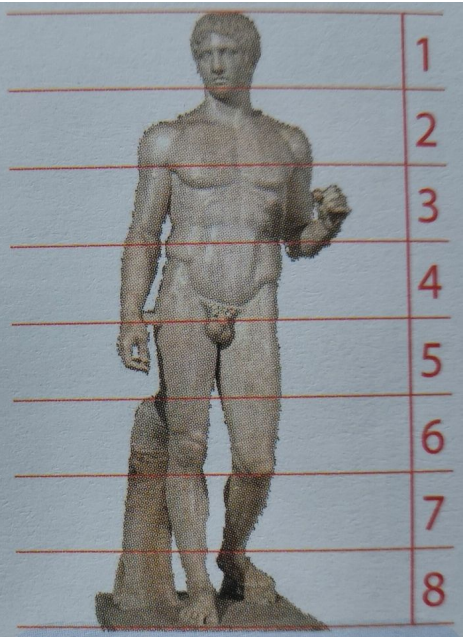

Obr. 17 – *Doryforos*
Mladík nesoucí kopí je dílem sochaře Polykleita. Tato socha zobrazuje ideální proporce těla, kdy hlava je k tělu v poměru 1:7.

Obr. 18
– *Afrodité z Knidu*
Starověký římský autor Plinius označil toto dílo sochaře Praxitela za „nejkrásnější sochu světa".

Obr. 19
– *Venuše Mélská*
Socha, pravděpodobně znázorňující Afroditu, byla objevena na ostrově Mélu.

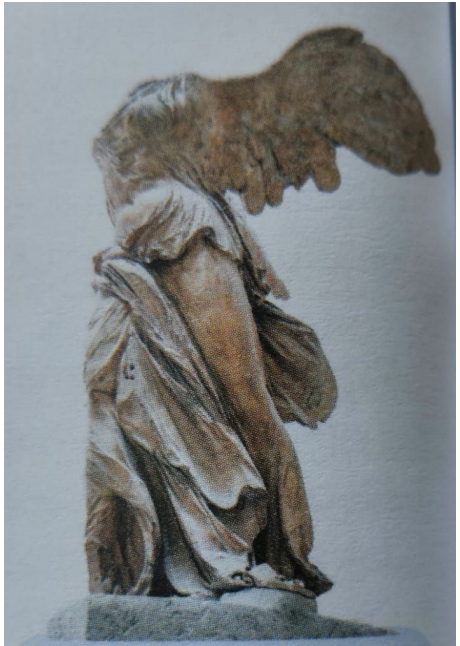

Obr. 20
– *Niké Samothrácká*
Tato 2,5 metru vysoká socha bohyně vítězství byla objevena u ostrova Samothráky.

Obr. 15 – *Kúros a koré*. V archaickém období byly v oblibě mramorové sochy představující nahého muže (kúros) a sochy dívek (koré) oblečených ve splývajících šatech.

Obr. 21

– Oltář z Pergamu

Skupina zachycená na tomto oltáři z období helénismu zobrazuje souboj bohů s giganty. Na rozdíl od děl klasického období, která jsou typická zobrazením harmonie, zde vidíme boj, který propukl se strašlivou zuřivostí. Postavy jsou v pohybu, část jich je sražena na kolena, některé postavy jako by se přesouvaly na schodiště oltáře. Právě tato dramatičnost je pro umění helénismu typická.

Architektura

- Ke skvostům patří především **veřejné stavby** - úřední budovy, chrámy, lázně, tržnice
- Většina veřejných budov byla stavěna z **kamene** - nejčastěji z mramoru
- Stavby nebyly bílé nebo šedé, ale **barevné**
- Typickým stavebním prvkem byly sloupy
- K nejznámějším stavbám patří **svatyně** a **chrámy**
    - **Uvnitř chrámu stála socha boha**, jemuž byl chrám zasvěcen, venku před chrámem stával **oltář**, kde se konaly náboženské obřady

Obr. 23 – *Sloupy* byly sestaveny z jednotlivých částí (bubnů), jak je vidět na prvním sloupu zleva. Zleva doprava:
dórský sloup – nejstarší typ sloupu **s jednoduchou hlavicí bez patky**. Vznikl asi v 7. století př. n. l.
iónský sloup – mladší typ sloupu **s patkou a hlavicí ve tvaru voluty.** Vznikl na počátku 6. století př. n. l.
korintský sloup – nejmladší typ sloupu **s patkou a hlavicí zdobenou akantovými listy**. Vznikl asi na počátku 4. století př. n. l.

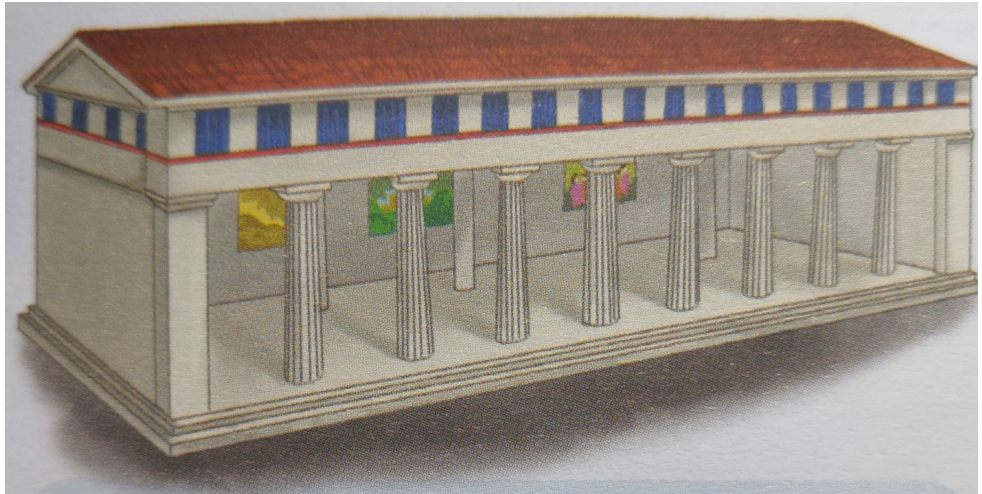

Obr. 22 – *Stoa*
Jednou z veřejných staveb byla **stoa**, kryté sloupořadí kolem náměstí. Původně sloužilo k ochraně proti slunci a dešti, později jako místo procházek a obchodování.

i v pozdějších dobách.

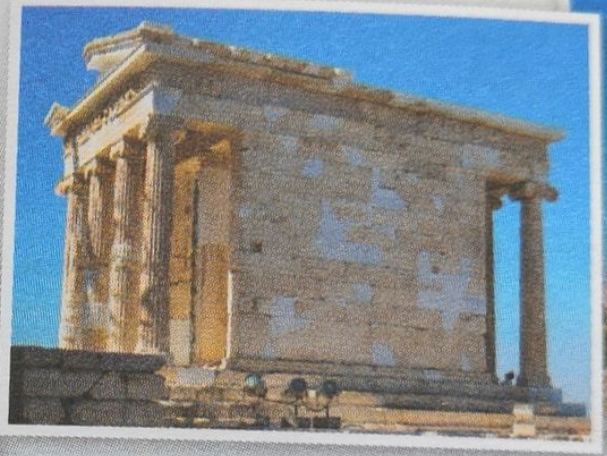

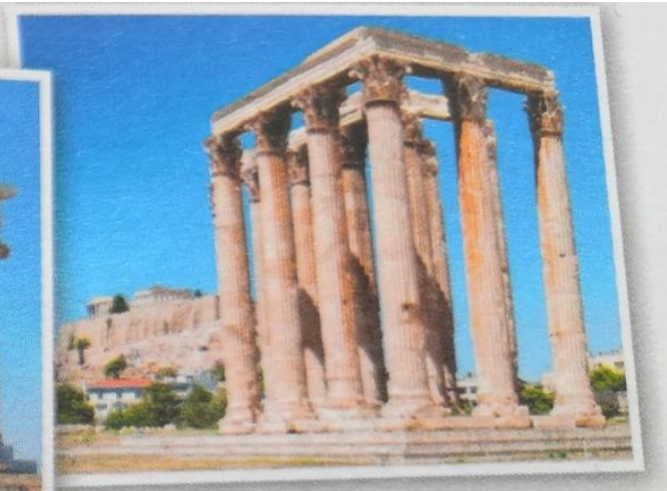

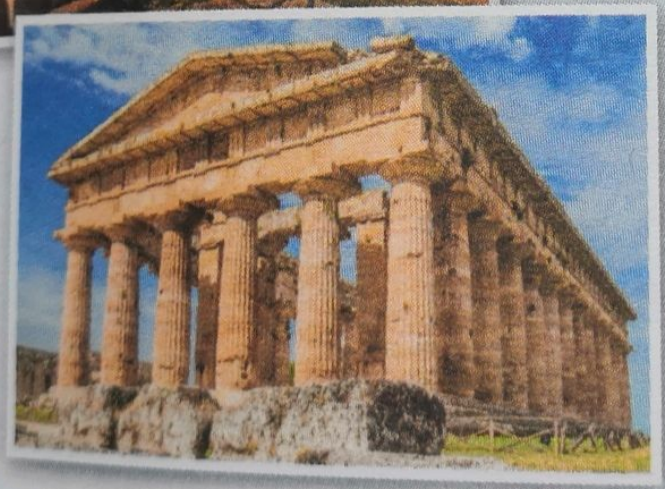

Obr. 26 – *Řecké chrámy*
Kromě proslulého Parthenonu, chrámu bohyně Athény na Akropoli (→ s. 85 Obr. 28), patří k nejznámějším Poseidonův chrám na myse Súnion, Héřin chrám v Paestu, chrám Athény Niké na athénské Akropoli či chrám Dia Olympského v Athénách.

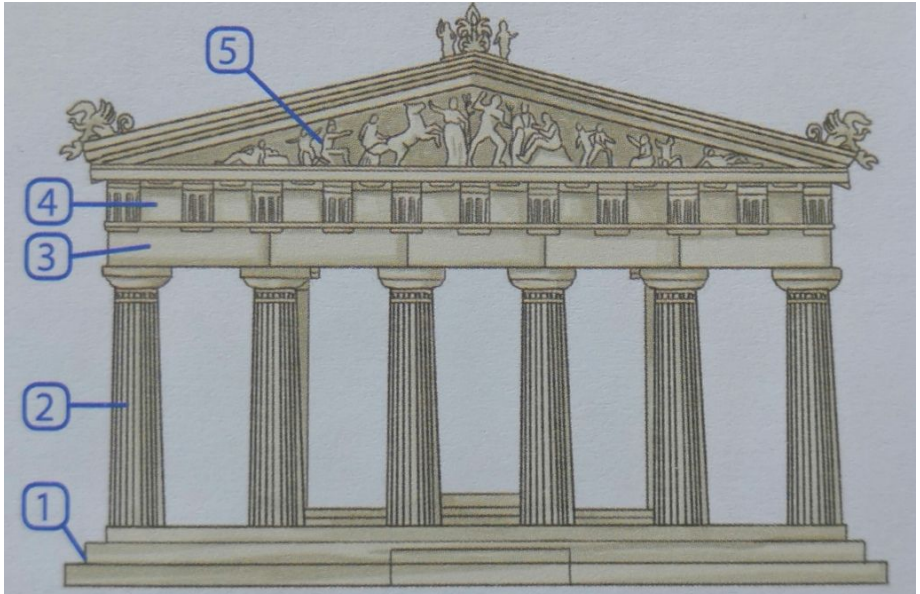

Obr. 24 – *Průčelí řeckého chrámu*
Na základní podstavě chrámu bylo několik stupňů (**1**), na nichž stály **sloupy v jedné nebo v několika řadách** (**2**). Ty nesly příčné **kladí** složené z architrávu (**3**) a ozdobného vlysu (**4**) a **trojúhelníkový štít** (tympanon), který měl často sochařskou výzdobu (**5**).

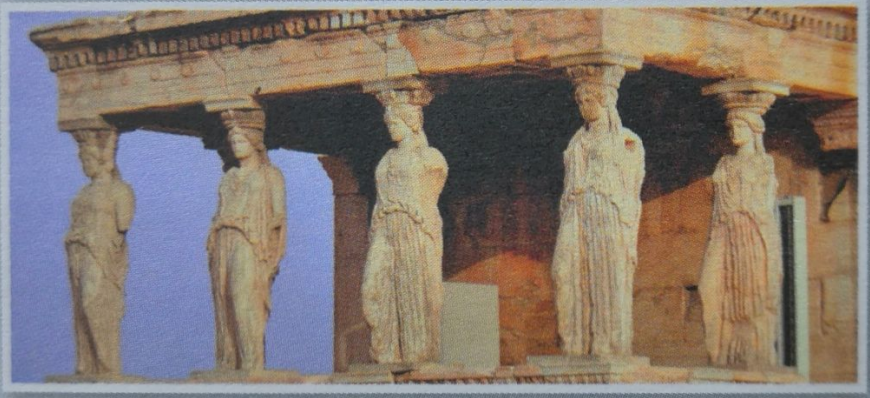

Obr. 25 – *Karyatidy*
Nejznámější **karyatidy** se nacházejí na athénské Akropoli a jsou součástí chrámu zvaného Erechtheion (→ s. 85 Obr. 28)

Život ve starém Řecku

- Venkovské domy byly stavěny ze **směsi hlíny a slámy**, městské domy byly stavěny z **nepálených cihel**
- Během dne se muži v domech většinou nezdržovali - brzy ráno odcházeli za prací nebo trávili čas na veřejných místech
- Ženy se zdržovaly doma, vycházet mohli jen v doprovodu mužů nebo služebnic

- Jídelníček se skládal **z placek z ječné nebo pšeničné mouky a kaše z obilí**, bobů nebo čočky
- Bohatí Řekové často pořádali hostiny zvané **sympósion**
- Řecké oděvy byly velmi jednoduché (neexistovalo tady řemeslo křejčího) - **muži i ženy nosili pruh látky ovinutý kolem těla** a sepnutý na remenou
- Nejběžnějším šatem byl **chitón** - zhotovený ze dvou kusů látky a stažený páskem
- Řekové chodili buď bosi nebo nosili k**ožené řemínkové sandály**

Obr. 28 – *Ženský a mužský oděv*

Muži a ženy v Řecku

Hlavou rodiny byl muž, ženy se nemohly účastnit politického života a nemohly ani vlastnit majetek. Majetek dědili pouze synové, ženy dostávaly jen věno, když se vdávaly. Po svatbě ale i toto věno spravovali jejich muži. Jen ve Spartě bylo postavení žen svobodnější.

Obr. 27 – *Průřez řeckým domem*

Domy se stavěly **kolem dvora**, ze kterého vedly dveře do jednotlivých místností. Dům byl rozdělen na **mužskou a ženskou část**. Do ženské části směl kromě žen a dětí vstoupit pouze pán domu. Na dvoře stál oltář a prostranství bylo obklopeno sloupy a zahrádkou. Domy se stavěly přízemní nebo jednopatrové. V přízemí se nacházelo nejlepší vybavení domácnosti, protože zde se scházela rodina a přijímali se zde hosté.

Slovníček

- Akant = bodlákovitá rostlina

Mnoho dnes běžně používaných slov pochází z řečtiny. Kromě těch, s nimiž jste se setkali v textu, jsou to například:

astronomie – astron (hvězda), nomos (zákon), **barbar** – barbaros (příslušník národa mluvícího jinou řečí), **biologie** – bios (život), logia (věda), **botanika** – botané (rostlina), **fobie** – Fobos (syn boha války Area, doprovázel svého otce a zosobňoval hrůzu), **geografie** – gé (země), grafó (píši), **geometrie** – gé (země), metrón (míra, měření), **matematika** – mathéma (vědění, poznání), **organismus** – órganon (stroj, nástroj), **orchestr** – orchéstra (půlkruhový prostor mezi jevištěm a hledištěm, kde v řeckém divadle vystupoval sbor), **pedagog** – paidós (dítě), agó (vedu), **talent** – talanton (rovnováha, přesná míra nebo váha)

- Vysvětli, co tato slova znamenají.
- Používají se tato slova ve stejném významu, jaký měla ve starověkém Řecku?

O řeckých jménech

Mnoho dnes používaných jmen má svůj původ v řečtině, například:

Barbora – cizinka, barbarka; **Helena** – světlo, pochodeň; **Kateřina** – mravná, čistá; **Monika** – osamělá, jediná; **Nikola** – vítězka nad lidem; **Ondřej** – statný, odvážný; **Petr** – silný, skálopevný; **Tereza** – pocházející z ostrova Théry, ochránkyně

- Zjistěte, jaký původ má vaše křestní jméno a co původně znamenalo.